

Jag gick till min Bror den *Åttonde dagen Jul*:
Åtta voro de nyborna kor;
Sju suggor med grisarne m. m.

— —

— — *Nionde dagen* —
Nio voro de gångare, alla lade guldsadeln uppå¹,
Åtta voro m. m.

— — *Tionde dagen* —
Tio börja gödakalfvarne springa²;
Nio voro m. m.

— — *Elfte dagen* —
Elfva börja klockorna ringa;³
Tio gödakalfvarne m. m.

— *Tolfte dagen* —
Tolf kyrkor, tolf altaren i hvar kyrka, tolf prester för
hvert altare, tolf kappor på hvar prest, tolf bälten om hvar
kappa, tolf pungar vid hvert bälte, tolf pengar i hvar pung; —
— elfva börja m. m.

Jag gick till min Broder den *Trettonde dagen Jul*:
Då kom jag till en Gård: 13 stugor, 13 rängar (vrår) i hvar
stuga, 13 kamrar i hvar räng, 13 sängar i hvar kammar, 13
käringar i hvar säng, 13 gubbar vid hvar käring, 13 skin-
pelsar på hvar Gubbe, 13 löss i hvert hår; — *tolf* kyrkor,
tolf altaren i hvar kyrka, 12 prester för hvert altare, 12 kap-
por på hvar prest, 12 bälten om hvar kappa, 12 pungar vid
hvert bälte, tolf pengar i hvar pung; *elfva* börja klockorna
ringa; *tio* börja gödakalfvarna⁴ springa; *nio* voro de gångare
grå, alla lade de guldsadeln uppå; *åtta* vore de nyborna kor;
sju suggor med grisarne med; *Sex* lopar korn; *Fem* feta får;
fyra par Svin; *öl* och bränvin; *kaka* med smör och *ett* åker-
höns!

B. Timgren, f. 88 (d. 20/5 49).

¹ *I marg.*: Nio *tam-födda* hökar (falkar).

² *I marg.*: (Tio gångare grå, Guldsadeln uppå: Spitsarne hängde långt derifrå.)

³ *I marg.*: (Elfva klingande klockor) P. Ronander, Rone.

⁴ MS gödakalfvarna.

218 B. *En annan:*

Jag gick till min Broder den *Första dagen Jul*
Gaf han mig m. m., m. m.

— —

— — *fjerde dagen* —
fyra feta grå-gäss m. m.

— — *sjunde dagen* —
sju års säd m. m.

— — *åttonde dagen*
åtta gödoxar m. m.

— — *Elfte dagen* —
— — — elfva (tolf) hår på hvar skinnpels m. m.

tolfte dagen —
— tolf rum i hvar kappa, tolf väskor i hvart rum m. m.

J. P. Nordin.

219. *Jul-Wisa.*

Will I veta hvad min Fader mig gaf
På den första dagen Jul?
En ung vacker dam' i min famn. —
Den tager ingen!

Will I veta hvad min Fader mig gaf
På den andra dagen Jul?
Två fiskar i min flod,
En ung vacker dam i min famn, —
Den tager ingen!

Will I veta — — —
På den tredje dagen Jul?
Tre spann »koren» på¹ lo'e (loge),
Två fiskar i min flod,
En ung vacker dam i min famn, —
Den tager ingen!

¹ MS. på på.

Will I veta hvad min Fader mig gaf
På den fjerde dagen Jul?
Fyra så redeliga svin
Tre spann »koren» på min lo'e,
Två fiskar i min flod,
En ung vacker dam i min famn; —
Den tager ingen!

Will I veta hvad min Fader mig gaf
På den femte dagen Jul?
Fem får,
Fyra så redeliga svin,
— — —

Will I veta hvad min Fader mig gaf
På den sjette dagen Jul?
Sex kor, (»kår»?)
Fem får,
— — —

Will I veta hvad min fader mig gaf
På den sjunde dagen Jul?
Sju hår,
Sex »kår?» (kor?),
— — —

Will I veta hvad min Fader mig gaf
På den ått'nde dagen Jul?
Åtta fålar grå
Med guld sadla-knappar på
Sju hår,
— — —

Will I veta hvad min Fader mig gaf
På den Ni'nde dagen Jul?
Nie soar,
Nie suggor med hvar so,
Åtta fålar grå
Med guld sadla-knappar på,
— — —

Will I veta hvad min Fader mig gaf
På den ti'nde dagen Jul?

Tie »kör»,
Tie kalfvar med hvar ko,
Nie soar,
Nie suggor med hvar so,
— — —

Will I veta hvad min Fader mig gaf
På den elfte dagen Jul?

Elfva särke-lösa möar,
Tie »kör»,
Tie kalfvar med hvar ko,
— — —

Will I veta hvad min Fader mig gaf
På den tolfte dagen Jul?

Tolf kyrkor, tolf altaren i hvar kyrka, tolf prester för hvart altare, tolf kappor på hvar prest, tolf fickor i hvar kappa; elfva särkelösa möar, tio »kör», tio kalfvar med hvar ko, nio soar, nio suggar med hvar so, åtta fålar grå med guld sadla-knappar på, sju hår, sex »kår»(?), fem får, fyra så redeliga svin, tre spann »koren» på min lo'e, två fiskar i min flod, en ung vacker dam i min famn; —

Den tager ingen! —

Babba Lona Ringström.

220. *Jag tjente mig en fulltrogen vän.*

Jag tjente mig en *fulltrogen* Vän,
För det jag skulle få mig en gård:
Och litet som jag talte vi den,
Så fråga' jag hvad gården skulle heta.

Gården hette *Vin*

I blomstran din

I blomstran daria

Jag tjente mig en fulltrogen Vän
— — — en *Höna*

Och litet som — — —
Så fråga jag hvad hönan skulle heta.

Hönan hette *Rugga och Skrugga*
 Gården hette *Vin m. m.*

— — — en *Hane*
Hanen hette *Hane och vane*
Hönan hette *R. o. Sk.*
Gården hette *m. m.*

— — — en *Gås*
Gåsen hette *flisker och flasker*
Hanen *m. m.*

— — — ett *får*
fåret hette *Tripper och Trapper*
Gåsen *m. m.*

— — — en *Häst*
Hästen hette *Härtig och Fjärtig*
Fåret *m. m.*

— — — en *Stut*
Stuten hette *Blomster i ängen*
Hästen *m. m.*

— — — en *Ko*
Koen hette *Söter i knoppen*
Stuten *m. m.*

— — — en *Get*
Geten hette *Klefve i Toppen*
Koen *m. m.*

— — — en *Dräng*
Drängen hette *Hurtig och Lustig*
Geten m. m.

— — — en *Piga*
Pigan hette *Ringer i masken*
Drängen m. m.

— — — en *Kärring*
Kärringen hette *Slammer i tasker*
Pigan m. m.

Jag tjente mig en fulltrogen Vän,
För det jag skulle få mig en *Gubbe*:
Och litet som jag talde vid den,
Så fråga' jag hvad Gubben skulle heta.

Gubben hette *Långer i näsan*
Kärringen hette *Slammer i tasken*
Pigan hette *Ringer i masken*
Drängen » *Hurtig och Lustig*
Geten » *Klefve i tippet*
Koen » *Söter i knoppen*
Stuten » *Blomster i ängen*
Hästen » *Härtig och Fjärtig*
Fåret » *Tripper och Trapper*
Gåsen » *Flisker och Flasker*
Hanen » *Hane och Vane*
Hönan » *Rugga och Skrugga*
Gården hette *Vin*
I blomstran din
I blomstran daria!

M. H. Lallér.

221. *Jag rider mig på hofvet* (Dans-lek).

Jag rider mig på hofvet
Så redelig';
Der månde de mig skåda,
Så *grannelig'*;

Kära min Herre och kavaljer,
En skön jungfru Ni för Er ser:
För Herren jag mig bugar
Så redelig';
Om Herren så behagar,
Så kom till mig.
Tralla lall lall la, la lalla la :;
Om Herren så behagar,
Så kom till mig.

Jag rider mig på hofvet
Så redelig';
Der månde de mig skåda
Så grannelig';
Kära min Herre! tag mig i hand,
Så trädöm vi i dansen fram.
I *spelemän* I spelen,
I spelen bra:
Dukater skall ej fela,
Det lofvar jag!
Tralla lall lall la, la lalla la :;
Dukater skall ej fela,
Det lofvar jag!

H. Unér.

222. *En Sven qvassylleri* — (Pant ramsa) Mel.

En Sven qvassylleri och denna habida
En bjuden gass och gass bjuder gass
lär mig dit qvassylleri
för mamseller fem
bämsellen bom
denna modiga kom.
Kan du inte den
Till jag kommer igen,
Skall du ge panterna fem!

Selma & Hedda Unér.

223. *Gåima Ringen.*

En går kring bland de lekande, gömmer en ring uti någons händer, (dem denne håller i knäet) och säger: »gåima, gåima ringen mike' gudt u väll!» — En annan sitter och ser på det. — Den som gömmer ringen och den som sitter dansa nu omkring några slag, då gömmaren säger (eller sjunger):

»Så dansa vi kring en gång eller två:
»Om du kan gissa hvem ringen har fått?»

Gissar denne nu ej rätt, så dansa och sjunga de om igen; o. s. v. Men gissar han rätt, så säger gömmaren:

»A raud hyna mä' gulan tåpp:¹
Den, som har ringen, så stiger han opp!»

Nu skall den, som hade ringen, gå och gömma honom nästa gång. — Och så fortfar Leken vidare. — J. Kalström.

224. *Skinn-kompas (Cinq à pas?)*

Man uppritar ett kors på golvet med kol eller krita eller lägger man der två käppar eller eld-gafflar i kors. Den dansande, som vanligen bör »ha' något väl till bästar», ställer sig med fötterna i mot-vinklarna (vertikal vinkel) af korset, och byter under ett språng om fötterna från deras förra ställning. Sedan öfvergår den dansande, allt under sång eller musik efter gifven Melodi för denna dans, på samma sätt hoppande till de andra vinklar, och byter äfven den om fötterna på samma vis, o. s. v. hela kompassen rund. — Vanligen får man plikta med att dricka ut ett glas eller en gång öl för hvarje felsteg; hvarunder denna sång upp-repas af de kringstående gästerna:

»Den, som dansar skinn-kumpas,
»Han skall dansa tämlig' fast.
»Ett, två, tre fyra — ja, fem!
»Nu kommer skinnkumpasen stinkandes igen!» —

L. Niclasson, Låista.

---

¹ (Röda gull-hanen med gyllande topp) Chr^a Östman.

225. *Skomakare-Dansen.*

Denna gamla dans var af mimisk art, med lustig action och lärerhaft »sin egen bahagliga melodi»; Den dansades helt igenom på ett ben, och var derföre rätt påkostande. Dansaren förestälde en i laget idkeligen på ett ben kringskuttande Skomakare, som sjungande för rättade hela sitt embete: han ansågs ha' spanremmen på det upplyftade benet, agerade under sång huru han fästade borsten på becktråden, huru han uppvefvade denna kring armbågen och tum-greppet, huru han slipade sina knifvar på låret eller sko-sålan, m. m.; och glans-punkten eller slut-scenen i hela uppträdet var, då skomakaren ändtligen fått allt i ordning och med de dugtigaste armsvängningar till höger och vänster började sy sko, då han skuttade in bland gästerna, sjöng, sydde, sydde och knuffade den ene hit, den andre dit. —

Dansen fordrade mycken styrka. — Den halftokiga vice pastor Jonas Bolin, eller den s. k. Jäfte Bolin, var en mästare i konsten, och exequerade den ofta i Eista Prestegård. —

G. A. Kolmodin, f. i Eista 1792.

226. (*Skrå-Sång*) *uti Visby.*

Då denna sånglek söngs och dansades stodo i början alla deltagare i ring, en hade öl-kannan i högra handen och alle söngo: Så viljom vi dricka Ravel Barkares skål och — — —. Då framträdde Ravel Barkare (garfvare) i ringen, alla söngo och med en siratlig bugning drack han en af Bröderna till, t. ex. Rasmus Harpare, då denne sednare —, allt under chören —, drack en annan till, t. ex. Jost Nålmakare; o. s. v., hvarefter alla drucko: sedan söngs: »Vi drickom Berga by — — —h!» då alla stående på ett ben, skakade på den upplyftade foten. Nu sattes öl-bägaren (kannan) bort, alla togo hvarandra i händerna, stodo stilla och söngo: »Så dansa vi alla på klamporna nu! samt började i ring sakta kring vandra under det de i högtidlig menuette-takt söngo: tralle ralla, tralle-ralla! (och vid:) tam, tam, tam! o. stampa i golfvet begge gångerna, (ty dessa slut-takter upprepades två gånger). — — —

Carl Eneqvist, Kh^{de} i Källunge, f. 1792.

11 ång
Grogg
Stämman
Söf. 21/10/1874
229.

(Skra Sång) *från Wisby*

271.
III. Sögnen, 636. III. Väsen, 74.
IV. Sögnen, 25. V. 164.

Tempo di Marcia

Så viljorn vi dricka Ravel Barka res skäl och hafva broder Andersson i

minne i Ra vel Barkare dricker Rasmus Skarpars till det bästa hanken och

götter: { Ravel Barkare, Rasmus Skarpars, Stefan Skin narre, Jostum Broggars, Jost Nilmakare, Jon Mattmakare, Knigt Nil-tare, Tralle Sylare, Vege Dampars, Jerker Krogars, Kåkan Gråtare, Jan Kall-hafars, Gornikallars, Nils Gunnbunders, Cla. Kamakars, Kalle Hakars, Rolf Skråkars, Torg Skarpars, Pelle Friskars, Matta Holmakars, Ålång Pålars, Grogg Skåkans, Sidskollars }

drickom Grogg by *) ... så hanse wille på klamporna nu

Admetto.

Tralle alla

*) Dröllen på nalen el, vid ordet by, förfärlas med tilltyg af en skakning på ena foten, bevarad på en trapp af de bradspåren el bevaras sigt spillas vid wite af Saker, skäl i

x*) Skåta omgång i Sögnen kief da. Skåtan vi dricka Rasmus Skarpars till det bästa af Rasmus Skarpars till det bästa hanken och ... Rasmus Skarpars dricker Stefan Skinnars till det bästa af Rasmus Skarpars till det bästa hanken och ... Ravel Barkare (för honom fört beqvist drickat) fatter sig i raden. Drog lags Jostum Broggars fört, o. f. v., till nam drickat för alla väruvande, och i 5 in tillfäma lubbarna wänligt fört mig vid manuetten (spad) eller lubbarna i manuelle takt. ... Skåtan af Rosten (L. Skåtan) i Kallenge, fört till Sögnen i Dampars utlösa af fört minge Wisby, Grogg, wänligt fört till Sögnen. Leds all dricka, Grogg Sögnen i v. v. för hos Rosten Skar. I v. v. kallas Skåtan i Skåtan i den gamla trappspåren broggars, i lags till en skåtan vid Skåtan Skåtan ... 250. Tralle

227. Den Danska Polskan. Violino.

(Basen stämmes till *d*. och tenoren till *e*.) C. N. Carlsson.

Hva' tusan — — hva' tog den Dansken vägen, Hva' tusan — — hva' tog han vä - gen! (först trummande för att skrämman Dansken ur sina gömslen) Hva' tusan — — hva' tog han vägen!

Polskan benämnes Danska Polskan och föreställer en strid i Sverige mellan Svenskar och Danskar. — Några ord till andra repressen minns jag mig ej hafva hört, men väl en förklaring öfver den, så att, i samma andra repress, Svenskarne vid det första pizzicato påträffa och angripa hufvudstyrkan; och fortsattes detta pizzicato så länge spelmannen vill låta skjutningen fortvara. De två sista takterna skola uttrycka belåtenhet och segerglädje öfver att Dansken fått hvad han behöfde. Pizzicato'n utföres både med vanlig fingerknäppning och med slag af stråken å strängar och andra ställen af violen, äfven å dess botten, till och med med en släng åt näsan å de åhörare, som i sin krigsifver kommit spelmannen för nära. — Särskildt minns jag hur min far född 1795 vid Bröllops- och andra tillfällen lemnade gästerna, som voro tätt packade omkring honom, en liflig förklaring öfver den Danska Polskan och huru derefter åhörarne med största liflighet och glädje åthörde spel-

ningen, då de, särdeles vid de tillfällen då skjutningen försiggick, gáfvo sin hänryckning tillkänna genom stampande och ryckningar med armar och kropp. Vanligen blef ingen dans utaf då polskan sålunda spelades. Carl Niclas Carlsson f. vid Anderse uti Sanda Skollärare och orgelnist uti Hejde och 1866 i Lärbro.

228. *Tåtare-dansen.*

TVÅ taga hvarandra korsvis i händerna, vandra sjungande fram över golvet: »tåtare-dans, tåtare-dans!» — och svänga i vändningen hastigt om vid utropet: »Svingeri om!»¹ — Sedan börjar man igen: »tåtare-dans — — —! m. m. — Fr. Sjöberg.

---

¹ eller »Svinga vi om»?

SPEL

---

229. Skrap-nos.

Spelades för roskull och med äfventyr af *få skrap-nos* af sågen, raspen eller kroken som var bland de öfriga sakerna och verktygen i spelet, hvilket i det materiella bestod af bara sådana. — Af ungefär 4, 5 Tums långa pinnar — alla lika långa — hade man gjort sig ett *Skrap-nos-spel*, hvilket helt och färdigt var nästan såsom en bundt svafvel-stickor; men af ett oändligt mycket högre värde. Ty i *Skrap-nos-spelet* funnos nemligen alla möjliga sorters verksaker, don och persedlar, ofta ganska konstigt och väl gjorda, alla med sina åttecknade [!] värden, från 10 och till flere hundrade: såsom spade, såg, räfsa, jernstör, ugnsspade, stege, lia, *Glo-raka*, m. m. — en af hvarje slag, — utom enkla pinnar som alltid hade lägsta värdet eller 10. Men de andra sakerna hade ett högre värde alltefter som de voro svåra att kunna taga i spelet. — När *Skrapnosspelet* började, tog en af sällskapet hela bundten af alla skrapnos-sakerna och stälde dem midt på bordet, löst hållande dem med handen, och ryckte så handen opp hastigt, och lät alla pieçerna falla om hvarandra i en oornad hög; derpå tog hvar och en, i den ordning man satt kring bordet, en pinne med en knappålskrok på, och försökte att mycket vackert och sakta lyfta ut från de andra pieçerna de öfverst och finast liggande; men, utan att de andra dervid det minsta fingo röras. Men så snart någon pieçe rörde sig det aldraminsta, fick spelaren den gången ej längre försöka sin lycka, utan blott behålla de pieçerna han redan lyckligt fått och nu kom

ordning till nästa spelare *att ta*, sedan man först ånyo ställt opp skrapnos-spelet och låtit det falla. Och så fortfor spelet tills alla pieçerna voro lyckligen borttagna; och nu summerades deras värden, och den spelare, som då fått minst, skulle *få skrapnos*, d. v. s. någon af spelarne — eller den som vunnit mest — tog t. ex. sågen eller raspen, och skrapade honom några vissa tag öfver näsan, hårdare eller lenare, allt som man unnade honom (henne) till. Sedan började man spelet på nytt igen. —

Trefligast och önskvärdast var att ha' sitt Skrapnosspel så rikt och fullständigt som möjligt, innehållande alla upptänkliga piecer och saker, och alla väl och vackert gjorda; ty dess konstigare var det att få dem lyckligen ur den talrika högen, och dess längre räckte spelet. —

230. *Hattnål.*

Var ett spel om knappnålar, och bestod deruti, att de spelande lade hvar sin knappnål på ett [!] hatt-kulle, och slog man till hatten sakta mellan händerna på engång på hvar sida om hatten. När det slutligen lyckades spelarne, som således försökte sin lycka hvarannan gång, att få de begge nålarna att hoppa eller falla på kors, vann han dermed den andras knappnål. Och så fortgick spelet; och de lysande vinsterna, knappnålarna, uppträdde i långa rader i kanten af sleifen på jackan eller på uppslaget. — Men, som man ansåg att hatten något skadades af att spelas *Hattnål* på, utfordrade alltid den som bestod hatten för tillfället, ett passande honorarium i knappnålar. —

231. *Orm-spel.*

Speltes med tärningar efter en grann målning som förestälde en orm med ett nummer på hvarje dess fjäll, från ett till 120, eller så; med kransar målade på hvarje tionde nummer, och ganska många andra figurer, med sina uti rimmade verser utsatta värden, till lycka eller olycka för spelarna.

232. *Tripp, trapp, trull!*

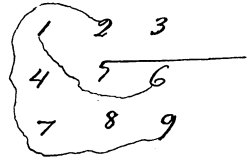
Speltes af Skolgossar mellan lectioner, då det var rusligt och man ej kunde komma ut på gården, och bestod deri att man på en griffeltafla uppskref tvenne stående och tvenne liggande streck i kors, och, af de tvenne spelande skref den ene ett streck och den andre en ring;

och när man fått trenne sådana streck eller ringar i rad, ropade man: »tripp, trapp, trull!» och hade vunnit. — Man skref in sin ring eller sitt streck hvar annan gång, flyttade dem huru man behagade, men man måste stryka ut det andra strecket eller ringen innan den eller det tredje sattes dit, tills det lyckats få alla tre i rad, eller »tripp, trapp, trull!» — Cath. Bod. Östman.

1	x	
1	x	
0	0	0

233. Räf-spel.

Speltes ock på en griffel-tafla på lediga mellan-stunder i skolan, då man uppskref zifforna 1, 2, 3, m. m. till 9, och att således 5, som var *Räfvens*, stod i midten och med en så lång tunga att den räckte ända till griffeltaflans ram. — De tvenne spelande befallde nu hvarandra turvis

— och sedan man lottat om hvem som skulle gå först derigenom att man höll griffeln i handen bakom ryggen och skulle gissa i hvilken hand han vore — att gå från t. ex. 1 till 6, från 9 till 2, o. s. v.; d. v. s. att med griffeln draga en fin kroklinie mellan dessa ziffror, och det hvarannan gång; dock så att dessa kroklinier, dels icke fingo korsa eller det minsta vidröra hvarandra, ej heller röra någon af de andra zifforna eller gå öfver *Räfvens* långa tunga. — I början gick det lätt nog; men då linierna under spelet blefvo allt flera, och man slutgommenderade sin motståndare in i de trångaste farvattnen, var det slutligen rätt svårt att styra griffeln rätt. Och den, som först råkade vidröra de andra linierna *Räfvens* tunga eller obehöriga ziffror, hade förlorat spelet för den gången.

234. Att hålla Kast.

Detta nöje, som egentligen var en enskildt gosses speculation, hade ock sin rolighet och sina chanser. — Med trenne kast af tärning bortlottade man t. ex. ett grannt byx-spänne, taflor, leksaker, någon gång böcker, m. m. När vinsten bestod af tvenne persedlar, vann man både på högsta och lägsta kastet. — Men vanligast bortlottades små skrin, skriflådor, linealer eller små biråer, hvilka omtänksamma och flitiga skol-gossar¹ sjelfva snickrat och betsadt; stundom också orm-spel, som man målat med de grannaste färger. — Lottsedeln, som var ett

¹ således Wilh. Cramér, S. . . , m. fl.

upplinieradt ark, omnämnde i en ingress den piece som skulle bort-lottas »på kast», priset på lotterna — vanligen en styfver banko, 3 eller 6 styfver, sällan 12 styfver —, samt dagen och stunden då kastningen skulle ske, om alla de 100 lotterna då voro fulltecknade. Nå, när nu alla numror voro tagna, samlades spekulanterna hos någon kamrat som brukade »hålla kast» hos sig i all ro, och då var det egentliga nöjet; dervid gjordes alla lofliga knep för att betvinga fortuna: somliga spelare kastade tärningar under benet i den framsatta bordslådan, andra sprutade dem ur munnen, o. s. v.; man köpte lotter och redan gjorda kast af hvarandra: med ett ord marknaden var mycket liflig, tills slutligen Lyckan utnämnde sin gunstling.

De förståndiga och hushållsamma Gossar, som sjelfva förfärdigat sina bortlottade taflor eller biråer, köpte sig då för inkomsten granna färglådor och bättre snickare-verktyg, och ökade derigenom sitt kapital, som slutligen användes till en bok, en halsduk eller en Jul-klapp åt syskonen; eller ock till inköp af ett fartyg eller annan efterlängtd »Fastighet», som man länge falkat på. —

235. *Hissä slant* eller *Singlä*.

Hvad numera ej alls brukas bland Skolgossarna i Wisby, men hvilket dock dessutom fortfar, var att spela om pengar; och hade man för denna ekonomiska vinning åtskilliga spel, i hvilka — märkeligt nog — just de gossar voro mäst ifriga som sedermera i framtiden blefvo stora Handels-patroner och födgenier.

Att *Hissa slant* eller *Singla* var ett bland dessa spel om penningar, d. v. s. slantar, och gick så till, att de spelande — tvenne eller flere — nedkastade på marken sina insatser, af minst en styfver Banco hvardera, eller 3 styfver, ja någon gång 6 styfver, mot dens insats som då hade turen att singla. Denne, Singlaren, valde med mycken omsorg en passande *singelslant* — alltid en gammal tjock 6-styfver, med Sveriges vapen, krona och trenne lejon på en bred sköld, som kallades *kronan*; då den andra med Dal-pilarna kallades *Klafven*: de raraste voro Gustaf den 3:djes —, hvilken slipades mot trappstenar alldeles slät — nästan så att ej prägeln vidare syntes — på kronsidan, af den enfaldiga föreställning att slanten skulle på sidan blifva lättare och således alltid med kronsidan falla opp — hvilket var knuten! Nå, under det att de spelande då nedkastade sina slant-insatser på marken, vexlade, m. m., stod *singlaren* och pröfvade sin singelslant, kastade opp den några tum i

vädret och tog den igen i handen, tills allt var färdigt, då han kastade slanten högt rakt upp i vädret; men härunder skulle slanten riktigt *brinna*, d. v. s. rotera kring sin axel, eljest ropade sällskapet genast *ogildt*, och han måste singla om igen. När då slanten slutligen riktigt *brann* i luften, följde alla gossarna lifligt denne med ögonen för att se

Slanten brinner

hvarest han sloge ner, dit alla genast nyfiket sprungo för att se utslaget om vinst eller förlust. Ty Singlaren ropade alltid vid uppkastandet »krona!» och om nu kron-sidan på slanten låg upp åt, vann han alla insatserna och fick singla om igen mot de andras nya insatser; eljest skulle då den närmaste i turen singla. Men somliga hade så goda singel-slantar, som kunde slå 6, 8, 10 kron-träffar å rad, och dessa såldes stundom bröder emellan för 6, ja 12 skilling. Om slanten under nedfallandet antingen slog mot någon lekkamrat, föll trillande på ett tak, flög in i någon annan gård eller ock komme att stadna på kant i den fuktiga och lösa marken, måste man singla¹ om. — Härvid hade man ej sällan sina oskyldiga vidskepelser: så brukade alltid singlaren under det att slanten flög i luften tigga och be: »en liten guld krona, en liten bitte guld-krona!» under det att motspelarne lika ifrigt bådo och ropade på »klafve-klafve!» och med detsamma alltid lade pek-fingrarna eller armarna på kors för att derigenom än kraftigare förmå singlarens slant att falla med *klafven* opp åt. Åter så brukade singlaren stundom ha' en slant i hvardera sin sko; i den ena med kronan, i den andra med klafven opp åt: singlade han sjelf, höll han då alltid den foten en stund oppe som hade skon på i hvilken kronan låg oppåt; singlade motståndaren lyftade [han] den skon i hvilken klafven låg opp åt. Ej sällan hände dock att dessa konstgrepp, om de upptäcktes, bestraffades med en kok stryk, såsom otillåtliga spel-knep. — Att *Hissä slant* eller *Singlä* ansågs bland gossarna såsom ett högt och vådligt spel, helst om det öfvades om hela sexstyfvern — hvilken i allmänhet ansågs såsom en fastighet — ty derpå kunde somliga stor-spelare vinna t. o. m. en hel Riksdaler, hvilket då också ansågs med en viss förskräckelse och sällan inträffade. —

Brukas vid flera spel-lekar, eller att *kasta upp*, eller genom att hålla krona eller klafve utlotta spelkamraterna. — *Singla*, v. L. O. K.

¹ ms. slingla.

236. *Kron-vägg.*

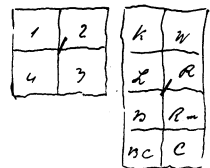
Uti detta spel äfvensom uti *Hage*, *Bussä*, *Pull-i-hålet* och *Pyttsä* deltog vanligen 3, 4, 6 eller 8 gossar; och som det alltid var förmånligast att först eller bland de första få deltaga i spelet, och stundom af föga eller alls intet värde att sist eller bland de sista få öfva sin spelrättighet —, skulle spelarne alltid först bestämma denna ordning i spelet genom att *kastä bi*, d. v. s. att man ställde sig vid ett gifvet *mål*, som utmärktes medelst en sten, sticka eller *rita* i marken, en 10, 12 steg från en vägg (såsom alltid vid *Kronvägg* och *Bussä*), en pinne i jorden (såsom vid *Hagä*), ett hål i marken (såsom då man spelte *Pull-i-hålet*) eller en stående sten (då man *pyttsade*) —, och kastade så med sina slantar, (hvarmed och hvarom alla dessa spel öfvades), mot detta föremål: den, som då lyckades komma närmast, blef *Förstar* och fick kasta först; den, som kom der näst närmast, blef *Andar* och fick kasta derefter; den nästa blef *Tridar*; så *Fjerdar*; *Femtar*; *Sjettar*; *Sjundar*, o. s. v., och den siste i ordningen var *Dasken*.

Wid *kron-vägg* »kastade man sålunda alltid *bi*» mot en vägg från ett gifvet mål, gjorde med kanten af en slant en *Dask-rita* i marken på en 5, 6 quarters afstånd jemnlångs från väggen; och brukade vid detta spel vanligen 3 styfrar. — Nu tog *Förstar* att börja med alla slantar i handen, lade dem försigtigt i en stapel, hvilken han slog med flat-sidan mot väggen (som alltid skulle vara ett slätt brädplank eller port); och så många slantar som dervid studsade tillbaka utom *daskritan* och blefvo, der liggande med kronan upp åt, hade *Förstar* vunnit. Men slogos slantarna dervid på kant i väggen, föllo de vanligen rakt ned och kommo ej utom *daskrita*, hvarigenom de voro förlorade för kastaren för den gången. Resten af slantarna kastade *Andar* i väggen på samma vis, och tog sin rättmätiga vinst; så *Tridar*, om några slantar funnos öfriga; och så *Fjerdar*, o. s. v. På det sättet fick i synnerhet *Dasken* sällan några slantar att öfva sin lycka på; ty spelet berodde mäst på att »kasta väl *bi*», då, när tvenne eller flere spelare kommo lika nära väggen, man alltid skiljde sig åt medelst omkastning. — När alla slantar ändtligen blifvit slagna utom *daskritan* och stadnat med kronan uppåt, »kastade man slutligen *bi*» på nytt, och pröfvade åter sin lycka. — På Wisby skol-gård fans på Norra sidan en trädport, hvilken genom flitig *kron-vägg* var så uppnött och sönderrispad, att dagen på flere ställen syntes genom densamma. — Denna port ledde till en gård (intagen från sjelfva den offentliga skolgården af den då mäktige Landsekt. Ant. Molander,

och af honom begagnad till bakgård för vedupplag, gås- och svinstior, m. m. — sådant kunde man då tillåta sig!), som hörde skolan till. Men, då Molanders anseende fallit, vågade ändtligen Rektor L. P. Ihre, omkring 1826 reclamera den till skolan; och då försvann såsom en blixtnad det förhatliga planket och porten under skolgossarnes ifriga händer, då ungdomen slutligen fick en mycket rymligare lekplats. — Att *spela kron-vägg* brukas ännu hvarje söndags eftermiddag om sommaren mot någon ladu-vägg straxt utanför Söder-port af Drängar, Sjömän och Ungdom, som då vanligen der samlas för att spela boll och varpa på landsvägen utanför porten och taga sig en styrkedryck på Söder-krogen, som är belägen vid muren innanför Söderport. — *Sla Kron-vägg*. L. O. K.

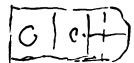
237. Hagä.

Då man skall *spela Hagä*, ritar man med kanten af en slant i den fuktiga marken 4 eller 6 (allt efter spelarnes antal) sammanhängande, rätvinkliga, omkring 3 kvarter stora rutor, och nedsätter i midten mellan dem i marken en kvarterhög pinne. — Sedan gå alla spelarne till

målet, en 10, 12 steg från pinnen, och *kasta bi* efter densamma. *Förstar* väljer då ut den ruta eller *hage*, som han tycker, till sin, och ritar i den samma med slanten (som vanligen är en trestyfvor) antingen No. 1 eller ock sin initial; så gör i sin ordning *Andar*, *Tridar*, o. s. v. — Nu går *Förstar* till målet, lägger allas slantar staplade i sin hand och kastar dem med möjligaste försigtighet på flatan, att de ej måga komma *på trill*, utan alla falla ner i hans egen utvalda *hage*. Ty alla de slantar, som falla utom alla hagarna eller blifva liggande på gräns-linierna, får *Andar* kasta med; men de åter som falla in i andras hagar, bli en vinst för dem som äro ägare till dessa hagar. — Spelet är sålunda rätt svårt och stundom förargligt, då man nemligen antingen genom att *förhålla* slantarna i kastet, eller ock genom att kasta för hårdt till, ej blott har missödet att sjelf för tillfället förlora dem, men äfven den grämseln att man sålunda kastar dem in i en annans *hage*. — När alla slantarna ändtligen är tagna, »kastar man bi» på nytt. —

Hoppa hage (ett nytt Stockholms-spel eller -lek, införd här å Wisby (nya) skolgård omkring 1865. S...

238. Att bussä.

Först »kastar med bi» som vanligt vid en vägg: *Förstar* lägger sedan alla medspelarnes slantar (vanligen tre styfrar) i en stapel på marken, slår ett rapp på dem med en alns lång käpp, som kallas *Buss-käppen*, hvilken vanligen göres något krumm eller är försedd med en knöl, lämplig att behändigt sprida kring och vända om slantarna. Somliga gossar hafva så ypperliga *buss-käppar* att de ej låna ut till andra för mindre än t. ex. 3 styfver för hvarje slag. Dessa, som då efter slaget, ligga med kronan upp åt, vinner *förstar*; de öfriga samlar *Andar* sedan ihop, lägger i stapel, och slår med sin *busskäpp*; o. s. v. — Härvid är knuten som alltid att »kasta lyckligt bi»; men sedan isynnerhet att ha' en god och lämplig *busskäpp*, som ej sällan kan vända hela slantstapeln till krona. — När alla slantar sålunda äro tagna och vundna, »kastar man åter bi», såsom vid början af spelet. — L. O. K.

[I vänstra marg:en står]: *Dasken* lägger (första gången) slantstapeln hvar han vill, men får ej lägga den sjelf för sig.

239. Pull-i-hålet.

När man skall *pullä*¹ i hålet eller *spela pull-i-hålet*, gräfver man i den släta och gräsfria marken ett hål af 3, 4 Tums djup och ungefär lika stor genomskärning i öfverkant. Från *målet* på 8, 10 stegs afstånd från hålet kastar man bi efter det samma: den, som då, efter flere omkastningar (för att kunna skiljas åt), kommer i hålet eller närmast detsamma, blir *Förstar*, och tar alla medspelarnes slantar, ställer sig åter vid *målet* och kastar hela mängden efter hålet. Alla de slantar, som falla deri, vinner *Förstar*; men äfven dem, han kan knäppa dit med tummen, under det att handen för öfrigt hålles hvilande på marken. Lyckas ej denna knäppning med en gång, får han lägga sig ner på knä på marken, och högst trenne särskildta gånger blåsa under slanten så att den far ner i hålet. — Men alla de öfriga slantar, dem han hvarken med kastning, knäppning eller blåsning får ned i hålet, får *Andar* i sin ordning kasta med. — När alla slantar äro tagna, »kastar man åter bi» som vanligt igen. — Vid detta spel brukade man vanligen tre-styfrar. —

240. Att pytttä.

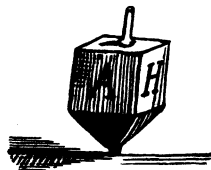
Detta spel var förr aflagt än de föregående, och brukades för en 20, 30 år sedan alldrig vid Wisby skola såsom alla de ofvan beskrifna slant-

¹ to pull, v. = kasta, stöta (Engelsk).

spelen; men lärer ännu brukas på Landsbygden. — Vid detta spel satte man en flat kalk-sten, af 6, 8 Tums vidd och ett par, 3 tums tjocklek, på ända. Från målet, på 8 eller 12 stegs afstånd från stenen, som kallades *pyttsen*, »kastade man bi» med slantar, och bestämde dermed som vanligt ordningen mellan spelarne. Derpå lade man¹ alla medspelarnes slantar i rad ofvan på stenens eller *pyttsens* kant; och sedan gick *Förstar* till målet, och kastade med en sten, af en hands eller knytnäfves storlek, efter *pyttsen*. Lyckades han då träffa denne, fick han såsom vinst behålla alla de nedfallna slantar, som blefvo liggande med kronan uppåt. De öfriga lade derpå *Andar* uppå *pyttsen*, kastade så i sin ordning, och tog sin vinst; så *Tridar*, o. s. v. — När alla slantar sålunda ändtligen voro tagna, »kastade man bi» på nytt. — L. Utbunge, A. J. Lallér, Wisby, J. Wallin, Martebo, C. Lindgren, Fardhem, And. Bolin, Roma.

241. *Spel-snurra*.

Denna snurra, som ock släppes 'sta med tummen och pekfingret, är fyrkantig, och är på hvardera af sina sidor tecknad med *A*, som betyder *allt*; *H*, *hälften I*, *intet*; och *S*, *sättä bi*. — Och allt som nu *spel-snurran* efter sitt fall visar *A*, *H*, *I* eller *S*, få spelarne — ifall de spela om något — taga till sig *allt* eller hela insatsen, *hälften* af densamma, eller ock *intet*; deremot när *S* faller opp, måste man *sättä bi* eller göra ny insats liksom vid spelets början. — (Brukades allmänt då det var skatt och plikt på att spela kort. A. Bolin.) — Cath. Bod. Östman.

242. *Brus*.

Af kort-spel är bland Allmogen på Gotland allra vanligast att *spela brus*. — I detta spel, i hvilket alltid små-korten eller tvåor, treor, fyror och femmor af alla färgor ej begagnas, är *Spitsen* eller *Spitet* (som klöfver knekt kallas) högst, dernäst *Dullen* (spader åtta), vidare *Brusen* (Hjerter kung); sedan *Svarta niorna* — nemligen först alltid Klöfver *Ni*, derefter spader *Ni*, så Hjerter- och sist Ruter *Ni*. — Denna ordning i afseende på värdet hafva korten för öfrigt inom alla färgor.² Dessa nu uppräkn-

¹ *Dasken* lägger alltid slantarna på pytsen för den som skall kasta. — A. Bolin. — *Ga bumbell i pytsä*. Jens Jakⁿ Båta, Färö.

² Derefter följa Ässen, de tre öfriga *Pamparna* och så Sexorna. Obs. Stundom plägar efterhanden som skall *kupera* i stället för att taga af korten, slå på dem med knytnäfvén, då Gifvaren, om den förre *slagit på* en gång, skall slå upp första kortet i *gifven*, slår han på 2 eller 3 gånger, skall han slå upp ett kort äfven af andra och tredje gifven.

nade kort äro de egentliga i *Brus*, och de som vanligen afgöra *vunsten*, och kallas *Prim* eller *trumf*; har man ej *prim*, så får man *sakä* eller kasta på afviga något af de tre öfriga kungarna, vidare *fräuarna* (Damerna), sedan derefter tiorna och sist de öfriga 3 åttorna, hvilka Hackor ock någon gång, ehuru sällan, kunna afgöra spelet. — Men med alla *Sjauorna* är det förhållande, att man för dem ovillkorligen får spel, bara man först *kommit in* eller fått ett spel förr. — Vanligen spelas *Fyra-mans-brus*, då två och två som sitta mot sig korsvis och spela tillsammans; när man fått först 5 spel har man vunnit; och måste man alltid sticka öfver. Det parti som först fått fem spel, innan motpartiet fått något, har dermed vunnit *jan*, hvilket räknas såsom dubbel vinst. — Man kan ock spela *Sex-mans-brus*, då tre och tre hålla i hop.¹ — Dessa spel öfvas vanligen om pengar eller förtäring. — Man spelar vanligen från 6 till noll; sällan från 12 till 0, hvilket med krita markeras på bordet. — Cath. Bod. Östman. — L. O. K.

243. *Fem-kort.*

Är dernäst det vanligaste spelet bland Allmogen; spelas utan småkorten, och korten gälla i vanlig ordning från ässet; och den endast som får sista spelet eller *sticket*, vinner alla insatserna. Under spelet måste man alltid bekänna färg, ta' öfver om man vill² eller *sakä*, d. v. s. att i stället lägga ett kort avvigat på bordet. — Stundom fortsätter man spelet än vidare, tills en enda spelare slutligen får åtaga sig hela förlusten: och detta kallas att *tuppä* förlusten från sig på en annan mindre lycklig (And. Bolin, Roma). Att sålunda *tuppa* brukas stundom äfven i *Brus* och *Skärä*; då man nemligen i *Brus* slutligen afgör yttersta förlusten genom ett extra *fämkårts-spel*. — Här i, eller i vanlig fem-kort, deltaga så många som korten räcka till. Cath. Bod. Östman. — *Knäkka slantar*, då man får en af de utsatta slantarna för hvart stick. L. O. K.

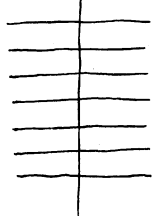
¹ då göra 4 spel *vunst* och *jan*. — [I marg:en står f. ö.]: *Stikk-lausen* = Ruter-sexa, som ej kan *sticka* (ta') något kort. J. Lundgren & A. Östman. — *Fräu*, i. f. = Dam i kort-spel. — *Pamp*, m. = knekt. — De kort i *Brus*, som ej äro *spel-kort* eller *trumf*, kallas *o-vallde*. — O. Fr. Hartman. — Att sticka »jemt efter ryggen», d. v. s. jemnt och nått öfver.

² hvilket beror på smak och kallas att *högspe*la, eller icke, hvilket heter att *låg-spela*.

Obs. När under *Wäg* det antingen blir för hastigt mörkt eller ock fult väder och regn, plägar man någon gång utbyta det sista *fri-spelet* mot en skärä fem-kort på 6 man. — And. Bolin, Roma.

244. Skärä.

Är det samma som *fem-kort*, d. v. s. att den allena vinner som får sista spelet. — Men härvid spelar man alltid sex personer, då 3 hålla i hop och man täflar partals om *vunsten*; när tvenne par sålunda vunnit, har derigenom det partiet gått som segrande från spelet. — Derefter kan man ock *tuppa* förlusten, inom de tre förlorande, på slutligen en af dem, som då ensam får vidkännas hela förlusten i spelet. — Man säger att spela en *stigä* eller *skärä*¹, hvilken tecknas med ett stående streck och flere (alltid udda) tverstrecker, då hvarje parti har sin sida, på hvilken man utstryker ett streck för hvarje vunst eller för sista spelet det lyckats ett parti att vinna. Spelas alltid mellan fyra eller sex spelare, såsom vanlig fem-kort, då man *hög- eller låg-spelar*. — Cath. Bod. Östman. — L. O. K.

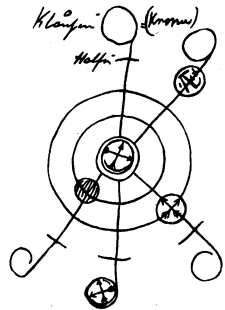

245. Bond-Toljva.

Ges och spelas såsom *femkärvt* från 12 (någon gång från 6) och till noll; men så många spel man får, så många får man ock stryka. Får man deremot intet spel, skall man *skrifva upp* fem, t. ex. från 12 till 17, eller från 5 till 11, o. s. v.; men så har man och rättighet att före hvarje spels början *lägga sig, sakä* sina kort och ej gå med i det spelet, då man ej vill riskera att ej få något spel eller att bli uppflyttad fem steg. — Den spelare, som först gått ut till noll, har *vunsten* eller vinner alla insatserna. — Cath. Bod. Östman. — L. O. K.

246. Att dra' Räf-ungar.

Är ett kort-spel, hvilket spelas såsom vanlig fem-kort; men markeras dermed under spelet att man på bordet skrifver med krita trenne ringar inom hvarandra: i den innersta stå alla spelarnes insatser (slantar på en hög). Allt som hvar spelare vinner ett eller flere spel, flyttar han ut sin slant på andra och tredje ringen; vid tredje spelet lägger han sin slant på tvärstrecket eller *halsen* af den linie (som för hvar och en spelare särskildt) ut-

¹ En Skärä (i fem-kort) = kårs = +; Nafvarskaft = T; Husgafvel = Λ och *Stang-äj-hjaulet* = | eller allt, d. v. s. = vinst = *vunst*; då man sålunda under spelet stryker ett streck af *kårset* för hvart vunnet spel. — Fr. Wallin, f. i Klinte, bagare.

går från ringens medelpunkt); vid fjerde spelet, flyttar han sin slant till *klånsen*,¹ och vid femte spelet går han ut, och har då lyckligen friat sin insats. — Vid de nästa spelen flyttar han, för sina egna vinst-spel, sin närmaste kamrats (till venster) slant, till han slutligen får den, vid femte spelet, ut såsom vinst; o. s. v. den ene efter den andre. — Cath. Bod. Östman. — N. Widdin, Wänge, A. Bolin, Roma.

247. *Spelä kå'ss* (kors).

Då man spelar 5-kort med fyra *ritar* (streck), ställda såsom ett kors (att strykas, ett för hvar spel, som vinnes), säges det, att man fått *Navar-skaft* † (då man strukit en *rita*); *Häus-gavel* † (då man strukit 2); † *Störtä stang* (då man blott har en *rita* kvar). — Detta är *spelä kå'ss*. J. Lundgren.

248. *Spela Pèr* (kort-spel).

Små-korten äro borta, och 11 personer kunna spela. Hvar gör sin insats. Tre kort gifvas till hvar och en, men gifvaren får fyra, af hvilka det understa är trumf: ett kastas bort. — Så många spel man får, så många insatser; får man intet spel, sätter man bet, = *två-bet* m., *tre-bet*, — — *teio-bet*. *Ovaldt* = icke trumf. Har man dåliga kort, får man *kasta korten*; för den gången. *Saka*, v. = lägga afvigt kort, som ej ta'r. — Får gifvare ej något spel, skall han sätta dubbla betar = insatser. — L. O. K. = L. Oⁿ Kalbjärga, Fårö f. 1799 (29/12 53—9/1 54). — »Tre kårrt skarrt (skarpt?)». C. B. Ö.

249. *Spela Ryss*.

Fyra personer spela och alla kort utgifvas; hvar och en får sin trumf (klöfver, spader, hjerter och ruter); men den, som får klöfver-fru (-dam), får klöfver till trumf. — J. Lundgren, Wamlingbo.

250. *Gåima kreita* (gömma krita).

Man lekte (i Julhelgen) *gömma krita*, då den ene höll händerna på ryggen med kritan samt räckte sen fram händerna, då den andre skulle gissa i hvilken hand kritan var. — — — som antecknades till vinst

¹ *Knåbben* (O. Fr. Hartman) eller *Kronu* = (C. B. Ö.) — *Spela Pèr* (ett kort-spel), då man fick 3 kort hvardera, och den som gaf 4. Jens Jakⁿ Båta, Fårö.

eller förlust medelst en *stige*, med krita tecknad på bordet, för t. ex. Majen, Stinen och Lars, eller flere spelare. För hvar riktig gissning (= vinst) ströks ett tvärstreck ut i *stegen* och när den ena spelarens *stige* var tom, hade han vunnit spelet. Soph. Svenson, Anga.

u	v	c
—	—	—

25I. *Snipp, -Snapp, -Snorum.*

I »Narren», »Snipp-Snapp-Snorum» eller andra kort-spel räknas de öfverblefna korten, som »Narren» sist fått behålla, till honom sålunda, då man med en finger-pekning på hvarje kort-ögon läser högt:

- »I munnen,
- »I halsen,
- »I *vamben*, (våmmen)
- »I tarmen,
- »I blå-tarmen,
- »I *fis-rängen* (-vrån), —
- »Snipp-ut!» — o. s. v. —
- »I munnen,
- »I halsen, etc. (så att man slutligen får se hvarest »Narren» kommer att stadna).

M. H. Lallér.

BARNLEKAR OCH UPPTÅG

---

252. Att bändä.

Eller leken att *rännä med tunnband* eller *bänd* är vanlig för små gossar, dock ej ofta bland skolgossarne på stor-skolan. Man skaffar sig blott en [!] bra rundt och vackert tunn-band eller *bänd*, som bör vara väl och slätt sammansatt, sätter *bänden* i gång, och drifver på den med en ungefär alns lång käpp; och springer så gata opp och gata ner. — *Rännä bänd* (A. Bolin). — L. O. K.

253. (Att brumma med spån.)¹

Små gossar taga en tunn spån, som ungefär är $1/2$ aln lång och 1 eller $1\ 1/2$ tum bred, och binda i densamma en stark tråd eller snöre, hvilket man lindar om pekfingeret, så att öfversta ändan af spånen hänger några tum under fingerändan.² Genom en roterande rörelse med armen brummar man nu med spånen, hvilket [ljud] uppkommer af dennas svängning mot luften. — L. O. K. — *Brummä* (A. Bolin). — *Drummba*, v. = id. L. O. K.

¹ *Vädur-hvürfuél*, m. = 2, 3 à 4 tunna $1/2$ aln långa spånor i ett 2 alnars långt band, som svängas kring hufvudet. L. O. K.

² Bäst är dock om snöret är så långt som möjligt; ja, så att man måste stå på en stol för att kunna komma åt att *brumma*. — J. P. A. Bolin.

254. *Att blåsa på strå.*

Genom att spänna ett fint och tunnt grässtrå emellan begge de sammanlagda tummarna, kunde gossar uppväcka de alldrämligast skärande hvissel-ljud, härma ung-tuppars galande, m. m., då man blott håller grässtrået bra spändt, sätter munnen tätt intill och blåser till hårdt. — Cath. Bod. Östman.

255. *Att spela med tummarna.*

Såsom accompagnement till sång då barn dansade derefter, plögade man uppväcka ett *durrande* ljud — eller en slags bas — dermed att man med löst knutna händer, for fram med tumändarna öfver en bordskifva. — Gjorde man det länge eller ej med nog vana och lätt hand, kunde man få mycket ondt under naglarna några dagar derefter. — Rörelserna med tummarna på bordet skedde i bågformiga vandringar eller släpningar fram åt sig; och med olika, vissa konsterna knyckar ökade och saktade man ljudet.

256. *Att draga ut korken = att kårka.*

Detta klunkande och smällande ljud, likt det då man drager korkar ur en butelj, åstadkoms derigenom att man satte pekfingeret krökt in i munnen, och hastigt ryckte ut det, tryckande detsamma mot den spända kinden, då det smälde: »pang!» — Skedde ock medelst knäppningar på bara halsen eller strupen, hvilka man gjort spända derigenom att man böjde nacken starkt tillbaka. — L. O. K.

257. *Att spela på butelj.*

Hela konsten bestod uti att väta på en vanlig kork, och så i hastig fart gnida densamma mot en butelj; då derigenom uppkom ett gnisslande och pipande ljud, närmast lik en rättas pip. —

258. *Att smälla med blad.*

Bestod antingen i att hålla vänstra handen knuten så löst att det krökta pek-fingret mot tum-ändan bildade en ring och ett hål in i handen; sedan lade man bladet — af syrén eller annat träd — öfver

hållet, och slog till med flata högra handen, då, om allt lyckades, med en stark smäll, en rund bit flög ur midten på bladet; — eller tryckte man bladet på ett visst sätt mot läpparna och smälde med tungan. — Laugskout (= löf-skott). C. B. Ö. (VI: 130). — *Skiauta laug* (löf) (VI: 130). C. B. Ö. L. O. K.

259. *Att brumma med flata stenar.*

Är en öfning, då man tager flata stenar, dem man håller stående på kant mellan yttersta finger-spetsarna, och kastar dem så med största möjliga fart emot marken på en slät gård, eller bäst emot hårda landsvägen, — då de uppväcka ett brummande ljud, allt grofvare då stenen är stor, och finare pipande då den är liten eller mindre: ljudet uppkommer genom stenens riccoschetterande mot marken och frampressning mot luften. — Har man rätt godt armstål, och brukar det, kan man äfven få stenar att brumma, då man på samma sätt kastar dem i luften, utan att de vidröra marken förr än de slutligen nedfalla. — L. O. K.

260. *Singa äi kammb.*

Man tager en *sprätt-kammb* (hår-kam), har papper (eller en tunn duk —, som är bättre. C. B. Ö.)¹ på ena sidan af kammen och blåser derigenom en melodi, det är att *singa äi (i) kammb.* Cath. Bod. Östman. L. O. K.

261. *Att skjuta Harar.*

Så kallas det att åstadkomma en skarp smäll, derigenom att man klyfver öfre ändan af ett trädstycke, som kan vara omkring en aln långt och 1 1/2 eller 2 tum i fyrkant, öpp[n]ar sprickan och insätter deruti på tvären en pinne: när man då slår instrumentet mot armen eller mot något annat, farer pinnen bort och sprickan faller ihop med en smäll. — En klufven käpp med en sten uti = *Stain-slungā*. L. O. K.

262. *Att skjuta med pakke.*

Brukas på landet, då man om vintern på vedbacken hugger af den [!] långa råvedsstockarna till *pakkar* eller *pälltar* (Fårö), hvilka sedermera sönderklyfvas till vanliga vedträn eller *skid*. — När *pakken* då är hel och oklufven, hugger man med yxan ungefär en tum innanför barken

¹ ( ) står under texten.

en spricka i ändträdet. I denna insätter man helt löst en liten råvedskil som man vätt litet med munnen. Är nu *pakken* väl frusen och kilen våt, och man slår dugtigt till med yxhammaren utan på pakken — som nästan står lodrätt — farer den lille kilen af med en smäll i skarpa skyn; den flyger lätt så högt som kyrktornet, och är detta i närheten, kan man lätt rikta *pakken* så, att kilen går in genom klockhålet och med en klang träffar klockan. — Cath. Bod. Östman. — L. O. K.

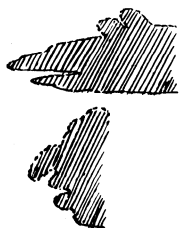

263. Att skjuta med bräder.

Består blott i att ställa ett bräde på ända, och sedan att låta det falla ned på ett annat underliggande-slätt bräde¹; för att öka smällen, som låter dof nästan såsom ett kanonskott på mycket långt håll, brukar man stundom i brädets fall trycka ner det med foten. — Att så »skjuta» brukas mäst då man »leker exercis» och skall härma artilleri-skott, eller då man »leker segla» och har råkat ut för sjöröfware att det blir action. — Cath. Bod. Östman.

264. Att leka med skuggan.

Ett nöje var ock, att, medelst vissa vridningar och tillkrumningar med fingrarna på ena eller begge händerna mellan ljuset och en vägg, förmedelst skuggan på väggen föreställa vissa figurer, djur, upptåg, m. m. såsom en sugga som gapade — inbillningen underlättades då af grymtningar —; en hare med långa öron och arbetande framfötter; gubb-ansigten med långa vickande näsor; tvenne kärringar som slo-gos och trätte — soufflerat af en improviserad träta —; o. s. v. Cath. Bod. Östman. —

265. Att leka åka.

Till att åka fordras i barndomen visst ej alltid hästar, utan bara en vagn; ty då någon sådan, helst en gammal gungande kalesch, stod tom på gården eller i ett vagn-hus, krälade sig barnen hoptals opp i den; de minsta sattes beqvämast i sätet, de öfrige som hvar och en kunde finna

¹ och öka farten med att sätta foten på. L. O. K.

plats; och så en rask gosse på kuskbocken att smälla med piskan och klatscha på de hästar, som barn-inbildningen spännt för vagnen, under flitiga pto! och smackningar. Derunder föreställes den egentliga åkningen genom idkeliga och våldsamma gungningar i den gamla kalesskorgen: än inbillade man sig vara framme vid den eller den gästgifvaregården eller mil-stolpen, då resällskapet steg ur att förfriska sig, och kusken steg af, såg om hästarna — som ofta voro de tomma selarna som lågo på marken eller ett par ystra dansande pojkar. —; åter så förflyttade man sig i vagnen, packade in barnen, knäppte väl igen fotsacken, såg efter om *spannlarna* suto riktigt uti, — och fortsatte under kuskens pisksmällar och smackningar åter resan i — oskuldens förtrolade verld. — Cath. Bod. Östman.

266. *Att leka häst.*

En gosse var häst och en annan kamrat kusken: hästen fick ett snöre i munnen hvilket gick bakåt öfver axlarna och var tillika tömmar, som kusken höll i sin vänstra hand jemte piskan i den högra. — Hästen stegrade sig alltid först, piskan måste således allvarsamt anlitas innan kampen ordentligt började springa, då kusken följde efter och smälde med piskan, och hvisslade när den ystre springaren stampande och frustande skulle stadna. — Derefter skedde förvandlingen: hästen blef nu kusk och den förre kusken fick då i stället tugga på betset, och smaka piskan i sin ordning, om han nyss brukat den alltför strängt. Cath. Bod. Östman. L. O. K. — [I. Lek.] 143.

267. *Smäll-piska (-Sveipa).*

Men det var ej alltid man kunde få en passande häst; man åtnöjde sig då med att med sin granna piska, försedd med lång snärt och en god *smäll* af hampa i ändan, springa galopperande och smällande kring gatorna, ömsom gnäggande som en häst och ömsom smackande och hvisslande som kusk, till yttermera visso och likhet slående sig sjelf öfver benen. —

268. *Att leka Exercis.*

Såsom en följd af de tidiga vapenöfningar med Ungdomen på Gotland, fordom redan vid 15 år, och hvilka sedan fortfara hvarje år ända till Gubb-åldern, är att »leka Exercis» för alla gossar ock — helst för de

mindre — en kär sysselsättning och ett flitigt öfvadt nöje, Och såsom folklynnet hos folket uti Nationalbeväringen utmerker sig för håg och lättfattlighet, så afspeglas gossarnas lifliga lynne i denna lek, hvilken i framtiden blir allvarligare under de rätta vapen-öfningarna. — Gos-sarna — och jemväl de raskare flickorna eller s. k. Pojk-flickor — välja ibland sig den hurtigaste kamraten till General, Major eller Captén; och är han vanligen utmerkt genom en plym eller fjäder i mössan, en halsduk slagen om lifvet såsom gehäng och en tenn- eller trä-sabel i handen. Troppen, som ofta är gossar och flickor om hvarandra, iakt-tager någorlunda krigstukten, utom det att soldaterna aldrig kunna tåga, utan jemnt vilja rätta och råda officeren att göra så eller så, och är beväpnad efter råd och lägenhet med käppar, som skola vara gevär, hvilka stundom äro rätt nätt utsnickrade. Artilleriet brukar bestå af skottkärror, som äro kanoner. Man kommenderar, gör sina vändningar — ibland ock ko-vändningar — marscher, m. m. men hufvudsakliga exercisen består i att ladda och skjuta, lägga an och fyra af med ett poh! eller puff! och sedan att anfälla med fäld pik och *svärma* eller gå-på-marsch, hvilket alltid sker under hurrande. Spelet består van-ligen af små trummor och låt-pipor eller lergökar och går i spetsen under marschen, och en näsduk på en käpp utgör fanan. — Stundom äro lekkamraterna indelade i tvenne partier som operera mot hvarandra, än i öppet anfall, än med krigslist: det skrikes och larmas, säkra rapp vankas, man blir het och slår *med argä*¹, de rädda springa sin väg, fångar göras och släpas i arrest i något säkert hönshus, o. s. v. Sedan gör man fred, utvexlar fångar eller skjuter dem för pannan, då de med för-bundna ögon och ett pionblad på bröstet uppställas och låtsa falla för salvan. — Åter så äntrar och stormar man en brädstapel, stockhög eller ett gåshus-tak, som »måtte vara» fästning. — Med några blånader och tårar slutar kriget i fred och vänskap. —

269. *Akkelajä!*

En kamrat, som föreställer hustrun eller Enkan går på golfvet och jämrar sig öfver sin man, hvilken ligger opplagd såsom lik på en soffa eller ett bord; hon ropar alltjemt till de andra: »Akkelajä, min man är döder!» och går så kring och tigger något af de kring sittande till hjälp vid *begrafvelsen*. Mellan hvarje gåfva, som består i korf, gryn, svepning,

¹ med ilska.

ljus, m. m. som de låtsa gifva henne i händerna, går hon i sin bedröfvelse fram till den döde, och härmande hvars och ens gifvares röst talar om för honom hvad goda menniskor och vänner gifvit henne för att få honom, Akkelajä, hederligt i grafven. — Slutligen ta' likbärarena i armar och ben på den döde och kanka af med honom bort till grafven — bakom några stolar eller skrin —, det öfriga sällskapet följer med i processionen, och främst den sörjande och gråtande Enkan, som jemt ropar: »Akkelajä, min man är döder!» — När bärarne komma till grafven, släppa de vanligen liket så ovarsamt ner, att det börjar skratta och hoppar opp lifs lefvande — var blott skendödt — faller sin hustru om halsen och glädja sig åter begge af lifvet; men skall man grant akta sig för trullet, som flyger på och vill ta' och klösa hvar och en. — Sedan kan man låta en annan vara kärringen, och utvälja en ny Akkelajä; men till kärring bör man alltid utvälja den lustigaste och munvigaste kamraten, som ock bör på något sätt vara utspökad såsom ett qvinfolk i sorgekläder. — Cath. Bod. Östman.

270. *Leka Bröllop.*

Då äro barnen klädda till bröllops, barn-bruden och -brudgummen utstyrda med blommor, o. s. v. samt lek-stugan t. ex. i ett uppfejadt höns-hus eller i en brädstapel, »majad» på det bästa, och alla sitta glada och vänta på de roliga högtidligheterna. — Och snart kommer bröllopsbjudaren (en *ungmans-dräng*), stolt ridande på en käpp och smållande med piskan; han ptuar på den ystre hästen, pto, pto!, stadnar ändtligen för huset och säger då i högstämnd predikoton till *folken* sålunda: »god dag, god dag! jag skall helsa så mycket från min kära bror (Jacob), hans Kéra *Kuna* och hans Kéra fästemo. Gud har så laga', folken vill så ha', att *oe* (vår) munsören och astumors kéra dotter skall ha' hvarandra:

Knappar i Valle,
Hau hattar i Halle
Trumslagarn i Walle
Han kårde för uss alle.

(Och sist säger han): Jag tog en språklig bytte,
Slog han i r—n och han kom alldrig *till gards* mer!

Christina Östman, Garda.

271. *Att tala baklänges.*

Pojkar hafva för rolighet och för att förställa talet, påfunnit ett eget baklänges språk, derigenom att man lägger före, mellan eller efter vissa stafvelser i orden. Såsom: i stället för »vill du nu komma ut», heter det genom tillägget af stafvelsen *bärr* vid hvar enda stafvelse: »villbärr dullbärr, nullbärr kållbärr ullbärr», o. s. v. Eller på annat sätt, i stället för »Calle Enequist»: »Ca-gedall,-lägge-de Egge-den qvigge-dist»; i stället för »Lindström»: »Ligge-din-sträggedöm», m. m. I stället för »han kom»: »ha-gedan, kå-gedom;» och »klockan» = »klåge-dock-kagedan; o. s. v. för: »hvad vill du» = »hva-geda, vi-gedill, du-gedu; och för »hvad sad' du:» »hva-geda, sa-geda, du-gedu!» — L. O. K.

LEKSAKER

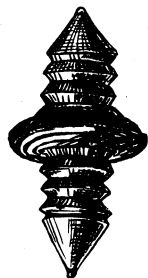
272. Att Snurrä.

Denna lek var för längre tid tillbaka en af de allmännaste lekarna för skolungdomen, helst de första vårdagarna, när marken blef torr, då alla skolgossar, helst dock de mindre, snurrade, först på skolgården, andra på den s. k. *Stora stenen*, sedan 1831 liggande på Bisättningsgrafven å nya Kyrkogården, som förr låg vid Sanct Mariæ stora Capell-dörr, och om qvällarna efter kl. 4, då man allmänt samlades på Gamla Torget, att, utom andra lekar, *snurrä*, och fröjda sig af kamratlivet och den nya våren. —

Snurrorna voro af alla möjliga dimensioner, från de största af 4 à 5 tums höjd ända ned till de aldraminsta *pirrar*, alla grannt utstyrda af svarfvaren med gula och svarta ringar ofvanpå hufvudet, och försedda med en rundad spik i fot-spetsen. Men man var visst ej alltid nöjd med denna tarfliga utstyrsel: man målade sina snurror med röd- och hvitkrita, kölner-färg, m. m. och satte slutligen i midten en grann blank möbelspik —, hvilket allt *skullade* så härligt då snurran dansade omkring. Man hade ock granna svarfvade piskskaft med gula ringar och mjuka, hvita snärter af sämskskinn, hvilka omsorgsfullt lindades om snurran då man slutligen med en konstefaren släng satte henne i gång. Nu var det en lust att se och en ousäglig njutning att få snurran att friskt hoppa och dansa under de klatschande pisk-rappen; och högsta konsten var att kunna medelst pisk-snärten eller remmen få snurran att flyga

många famnar bort, och det så att hon ännu *lefde*, d. v. s. alltjemt sprang i full fart, alltmera påfriskad af de hurtiga smällarna. Så snart snurran *dog* eller låg der orörlig, satte man henne genast åter i gång; och så gick det alltjemt, udan för undan. De gossar, som voro ägare af riktigt goda snurror och *don* gjorde lång-resor med dem; dermed menas, att de gingo med sina hoppande snurror kring hela de närliggande kvarteren, tillbaka igen till den allmänna lek-platsen: men knuten härvid var, att snurran under hela långresan alltjemt skulle vara *levande*, ända till dess hon kom tillbaka. — Sedan hela sommaren gingo alla redbarare gossar alltid med sin snurra på fickan — ibland halfva tjogen — och med sin piska nedstucken uti bröstfickan, för att när som helst kunna få njuta af att snurra; och »på Klinten» och i hvarje gata såg man öfver allt ständigt gossar dermed sysselsatta så länge solen var oppe. — Några pojkar i sednare åren hafva en sorts snurror, som kallas för *påbyggare*, därför att de äro dubbla eller hafva dylik toppformig fot uppåt som andra blott hafva det nedåt: de hafva den fördelen att de kunna snurra lika bra på både den öfre som nedre ändan, och äro således äfven i de mäst bråda vändningar lika kurranta och i allmänhet mera långlivade.

Den vanligaste snurr-platsen var alltid, utom skolgården, Gamla Torget, och Sanct Mariæ kyrkogård, som var särdeles eftersökt förmedelst dess alla släta grafstenar. — Men den yppersta platsen af alla var dock den s. k. »stora stenen», dit inga små-pojkar tordes komma; ty der snurrade alltid den eller den Qvartanen »sjelf» sin väldiga jättesnurra, som brummade helt höglärtdt under de allvarsamma slagen af läderremmen, hvilken ock någon gång nedlät sig att med »död» och förintelse afvisa den vågsamma priman-*pirra*, som obehörigen innästlat sig på sjelfva »stora stenen». —

Snurran, som flere år var nästan bortglömd, har i sednaste åren åter »levvat» upp igen, att ånyo till Barnens förlustelse dansa för piskan, och som förr göra sina »långresor». — L. O. K.

273. Att *pirrä*.

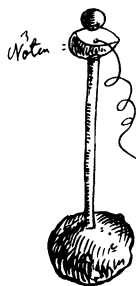
Att *pirrä* vill säga att leka med en liten snurra, som man gjort af en kort pinne, den man trädt genom t. ex. en knapp eller något dylikt flatt och rundt. —

Små barn roa sig med att *pirrä*, och med att se huru qvickt den lilla *pirrän* snurrar kring på ett slätt bord; och den, som får sin *pirrä* att gå längst, anser sig lyckligast. — *Barrka-snurra*. L. O. K.

274. *Nöt-snurra*.

En genomborrad nöt trädde på öfre ändan af en 4, 5 tums lång pinne som nedstacks i en potatis eller liten rofva. Men nöten hade ett tredje mycket mindre hål genom hvilket en stark tråd gick in till pinnen, kring hvilken den var lindad. När man höll med vänstra handens finger-nypa om nöten och drog i tråden, for pinnen surrande omkring och underhöll farten genom tyngden i potatisen, än fram tills den lupit ut, och så åter tillbaka. — Öfver nöten bör på pinnen vara en knopp som hindrar pinnen att gå igenom. — Cath. Bod. Östman.

275. *Bain-snurra*.

Man har ett gris-ben, midt på genomborradt, deruti snurran fästes för att få fart vid dragningen. Brukas på en slät plan eller på isen. — L. O. K.

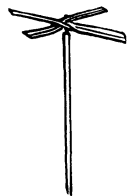
276. *Drag-snurra*.

Snurran sättes i ett slags handtag hvar ur den med en tråd drages och får fart, hvarefter den springer på en slät gårds-plan eller på *äis-vät* på isen. — L. O. K.

277. *Att rännä med qvarn*.

På en halfalns lång pinne fäster man medelst en stor knappnål de vridna qvarn-vingarna; och när gossarna springa med dem i vanlig god fart genom gatorna, sättas vingarna på qvarnen i hurtigaste gång genom luftdraget som drifver dem. (När Qvarnen stundom stadnar, blåsa barnen på den.) Cath. Bod. Östman. — *Hvärfva-laiika* = barn-väder-qvarn. O. Lⁿ Lannsa. L. O. K.

278. *Hvärfve-laiikå.*

Är något i allmänhet som löper fort. — Vanligen kallas så små qvarnvingar på en 3, 4 alnars hög stake, att skrämma fogel från en korn-åker. P. Nⁿ Stårrnbs, Hambre, 82 år gammal (1850).

Mindre sådana löpa barn med i handen att roa sig. — Jens Jacⁿ Båta, Fårö, 79 år gammal.

279. *Sag-Gubbar.*

Sag-gubbar (såg-gubbar), utklädda, sattes af smågossar upp på taket för att, drifna i verksamhet af vädret, vara en barnlek och för de små en ögonfägnad (VI: 131). — C. B. Ö.

280. *Kvännar* = (samt Vattna-Valka: Fårö). L. O. K.

»Kvännar» = små barn-(qvarnar) gjordes i alla vattenrännor för att vara en lek och fägnad för barn-ungarne (VI: 131). — C. B. Ö.

281. *Väder och Watten-qvarnar, m. m.*

Då om våren vattnet började qvillra och rinna i alla diken, rännilar och rännstenar, fick ej heller detta flyta »onödigt» bort, utan gjorde man sina kanaler, uppdämningar, slussar och hamnar: de mindsta barnen satte ett valnötsskal i rännstenen, och följde med största intresse den lilla farkosten, som flöt bort med vatten, utför dess fall och hvirflar, hjälpte det af grund, reste och tömde den, då den olyckligtvis kantrat, o. s. v.¹ De förståndigare gossarna bygde i sanden och mörjan riktiga qvarnar med bark-hjul och uti kanten insatta spadlika pinnar till skoflar; andra upptimrade de konstigare valkorna, som stodo der och bulltade och klapprade. — Men äfven vår Herres väder och vind skulle begagnas: med mycket konst snickrades väderqvarnar, som uppsattes på hustaken såsom ett slags flöjlar som sjelfva vände sig i vinden, och malade der väder i brinnande fart. — Cath. Bod. Östman. — L. O. K.

282. *Att göra leksaker af lera (Gullar af lair?)*

Fordom var det ej så godt om granna och dyrbara leksaker för barn, som det nu är; men barn-fantasien ersatte detta med saker af egen upppfinning, som kostade ingenting, och gjorde dem än större nöje,

¹ Somliga seglade sålunda bara med en flytande fjäder.

derigenom att de ock sjelfva hade både uttänkt och gjort dem. — Ett rikt fält för dessa nöje[n], var för Barn på landet, då man i något dike hade opptäckt någon »ler-anledning» eller rik tillgång på fin blå lera; man bröt då opp det ur lergropen, der det var lagom fuktigt, med en liten träd-spade eller ock med händerna, ältade det till små skapliga ämnes-klumpar, och af dessa tillverkade man sedermera efter behof sina leksaker, hvilka, sedan de voro färdiga, torkades i solen eller på eldskjuffeln i spisen. — Hvad man sålunda gjorde af leret, var isynnerhet ankor och gäss, *gamlarna* med sina behöriga kullar af ungar: under dessa lade man små barkstycken eller trä-lappar, så att de kunde segla i vatten-pussarna, med tillhjälp af en passande fjäder, hvilken man till prydnad satte i hufvudet på dem. — Så gjorde man ock höns, får, kor, skålar, fat, m. m., allt ofta mycket väl och konstnärligt utarbetadt af de gossar, som hade något öga för konsten. — För flickornas hushållsbehof gjorde man fat, små tallrickar, thé-koppar och andra köksaker; och hade med allt detta rent af — oändligt roligt! — Cath. Bod. Östman.

283. Sand-gropen.

Fans någon sandgrop i närheten der barnen bodde, blef denna en eftersökt lek-plats: man gräfde der i den fuktiga sanden med händerna eller små träspadar, gjorde gångar, gårdar, kulor och hus, samt i synnerhet ugnar med sina ordentliga hvalf och sin lilla ugns-mund genom hvilken knapt handen gick in; och instack man der sedan små bröd och kakor af våt sand eller lera. — Allt detta fullsattes derefter med allahanda sjelfgjorda köks- och husgeråds-saker af torkad lera eller bark, och befolkades med gubbar, kärringar och barn af lera och med ögon af en-bär. — Så stod allt en tid i sin herrlighet, tills en stark solskensdag eller ett olägligt slag-regn grusade alltsammans, och vände leklusten åt annat håll. — Några alltför fina och utpyntade kläder hindrade den tiden alldrig barn från sådana något söliga, men roliga lekar. — Cath. Bod. Östman.

[I vänstra marg:en står med blyerts]: Gräfde ugnar djupt in i sandbackarna, gjorde hål genom taket, låta handen [?] genom denna skosten: detta var att *sikka* (mala), då man mätte, sålde säd, o. s. v. L. O. K.

284. Att leka med gullar.

Gullar vill säga allahanda de enklaste leksaker, som vanligen bestodo af granna postlins-bitar, *skrällar* och glasbitar, hvilka man lät föreställa hvarjehanda köks- och husgeråds-saker, såsom fat, kannor, tallrikar, flaskor, m. m. i oändlighet, hvarmed man lekte, hushållade, lekte främmande, gjorde kalas, o. s. v. — Lekplatsen, der allt sådant nöje åtnjöts var antingen inne i en brädstapel, ett vedlider, på någon vind, eller ej sällan i ett rensopadt hönshus, som då inreddes med *bräd-kimmar* och annat tyg till särskildta kamrar, med hyllor, bord, stolar och annat. — Alla *gullarna* ställes då opp i rader på hyllorna, ett ark papper förestälde spegel, några hoplagda stenar spisen, jemte sängar för dockorna, allehanda kärl m. m.¹ Stundom inredde man med på kant ställda stenar eller *brädkimmar* ko-stall med långa spiltor, i hvilka *tall-kunningar* förestälde, eller, såsom man alltid uttryckte sig i barnspråket, »måtte vara», kor och oxar samt hästar, och de mindre tallkottarna² voro får, getter o. s. v. — Egentliga nöjet bestod mäst uti att ordna allt detta, sedan sitta och beskåda det, eller att inbjuda främmande eller grannbarnen att först beundra herrligheten och slutligen deltaga i nöjet och lekarna. — Så prydde man tillsammans väggarna med uppfästade pionblad, målade man pappers-lappar med den tuggade saften af röda, blå och gula blommor, hvilket skulle vara taflor, *majade* salen med markblomster och strödde löf och sand på golvet, som ofta i sig sjelf var jord.

Det förträffligaste af allt var dock, när utmerkt frikostiga föräldrar läto uppbygga åt barnen nere i en vrå på gården ett eget riktigt litet hus, med dörr som gick på hakar och kunde stängas, med fönster af glas, spis och skorsten, ordentliga bänkar och ett litet bord, med ett ord allting som man kunde önska sig. — Det var egentligen i ett sådant uti sannaste mening »lyckans hem», der isynnerhet de små flickorna gjorde grant med blommor och löf, härbergerade sina dockor med vaggor och sängar, der de lagade till kalas på några skorpor, torkade päron och sockerbitar, med svagdricka eller färgadt vatten såsom vin, der stektes, *basslades* och *pyrades* i spisen: slutligen bjöd man främmande, att bara smaka på alla rätterna som man lagat, att dricka ur de små kopparna och njuta af lifvet; der klädde man ut en af leksystrarna till brud, spelte på kam, sjöng och dansade; der lektes man och hustru och vyssiades

¹ [I marg. med blyerts:] Lamb- och fiskben.

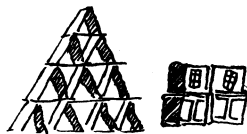
² [I marg. med blyerts:] ekollon.

barnen och sjöngos barnvisor vid vaggan; der framhades alla tjogtalen med dockor att af- och påklädas, der tvättades dockkläderna och strökos med en varm sten; ja, när någon liten docka blef dålig, lade man grå-papper med peppar och brännvin på magen, o. s. v. Der dansades, firades namnsdagar, då Mamma någon gång stack in i barn-salen en bricka med godt rykande kaffe; der äfventyrades, sjöngs, pratades och lektes på tusende vis. —

Detta var glädjens verkliga hem i barndom, trefligt och älskadt och alldrig sedan i tiden återfunnet, utaf barn-fantasien utvidgadt till en himmel och förvandladt till ett förtrolladt slott —, om detta allt ock någon gång var för tillfället förlagdt i ett hönshus inom svingårdens område. — Det var vid det trofasta minnet af ett sådant »lyckans hem» som en liten gosse (Carl Säve) inkommen till ett fint och städadt hus i staden¹ på tillfrågan om det ej vore roligt och bra i stan, svarade helt naivt: »äh ja, men här fins ingen svingård, morbror!» — Cath. Bod. Östman. — *Laika*, pl. -ur, f. = eller *Gulla*, pl. -ur, f. = Lek-saker. L. O. K.

285. Kort-hus.

Antingen bygde barnen af vanliga spel-kort hus af nio-tio våningar, eller satte man hop af tillklippta kort det ena lilla fyrkantiga kort-huset, som hade dörrar, fönster, m. m. jemte det andra. De förra voro mycket förgängliga bland tumlet i en barnkammare, då den minsta ruskning på bordet eller blåsning af en afvundsman förstörde alltsamman; dess sednare voro deremot riktiga »fastigheter». — Cath. Bod. Östman.

286. Att klippa ut hästar, gubbar, m. m.

Härmed öfvade sig barnen ganska flitigt: somliga kunde både nätt och temligen skapligt klippa ut af spelkort hästar, hela paret med vagn eller släde, *gubbar*², barn och kärringar, som antingen sattes uti åkdonet, som då förespändes med trådar och fördes till vägs rundtkring bordskifvan, eller ock radades hela sällskapet och bohaget opp kring väg-

¹ hos Morbror A. J. Lallér (i Visby).

² Så kallas alla slags människofigurer.

garne eller fästades de på rutorna i fönsterblyet, så att äfven de förbi-gående kunde få njuta af och beundra dessa konststycken. — Cath. Bod. Östman.

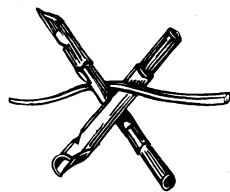
287. *Trum-pinnar.*

Dessa äro en sorts castagnetter eller tunna flata träpinnar 3 eller 4 Tum långa och med en krok på att fästas inne i handen mellan fingrarna. Minst bör det vara två för att kunna åstadkomma detta klapprande ljud, stundom ock tre, eller en mellan hvarrt finger; men de äro olika långa, och den kortaste sättes alltid mellan pekfingeret och *långstånngen*, och slutligen den längsta vid lillfingeret. — Somliga gossar voro så öfvade att de med dessa trum-pinnar kunde slå marscher, takter och melodier, och der under långa drillar. De brukades här någon tid. — Några brukade t. o. m. dylika trumpinnar i begge händerna på engång. —

288. *Låt-pipor.*

Om våren gjorde sig alla gossar *låt-pipor*, dels af pil-qvistar till ett kvarters längd, dem man först omsorgsfullt bultade med knifsbaken för att lossa barken, gjorde de behöfliga inskärningarna, sköt ut sjelfva trädpinnen ur barken och tillskapade munstycket; dels af de ihåliga *Hund-lökskäpparna*; och äfven af de mjuka och tomma *Svin-blommä-stjelkarna*, som utan vidare tillredning, gäfvo ett doft enformigt ljud. — Nu *låtade* man en tid med dessa *låt-pipor*, tills öronhinnorna derpå voro fullmätta och årstiden erbjöd andra lekar och nöjen. — Riktigt svarfvade flöjtjar och små bodköpta låt-pipor begagnades ock. — *Singa mä' nūnör*. L. O. K. — *Myssel-peipå* = (Cath. Bod. Östman) (VI: 131). — Se: Sv. Konversations Lex. »Nona», v. —

[Ofvanför rubriken står]: *Pipa af träsk-rör*, uppfunnen af P. Sigfride (Söderdal) i Rute, hvarpå han spelar polskor, valsor, m. m., liksom på klarinetten. *A. Söderdal*. IV: 45. — *Tåita*, f. = pipa stundom af *Träsk-råir* = *Nunor*. L. O. K.

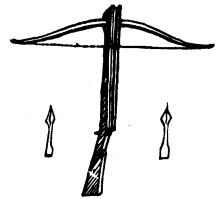
289. *Ler-gök.*

Åter en viss tid på året voro Lergökarna med deras ljufva musik på högsta modet, och all verlden genomtonades deraf, tills man ändtligen tröttnade derpå. — Somliga gossar, som voro något mera musikaliska än mängden kunde på dem spela marscher, danser och allehanda melodier, modulerande på de begge rygg-hålen med pek-fingrarna. —

290. *Pil-båge.*

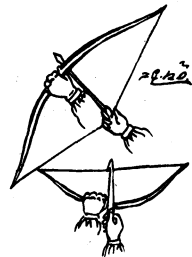
Detta slags pil-båge, som har kolf med ränna uti och tryckpinne för pilens afskjutande, och stock i likhet med en vanlig bössa, är det vanligaste för större gossar. Dessa bågar drifva ganska långt, helst om bågen är af ide-gran eller qvistfri en. Pilarna äro sällan mera än 6 eller 8 tum långa, samt tunga och mycket tjocka mot spetsen.

— Med dessa vapen skjuter man till måls på ett plank; någon gång begagnas de på småfogel och ekorrar. — Strängen bör vara af god hampa, och pilarna försedda med en udd. — Dessa bågar äro medeltidens och förfädrens arm-borst. — Cath. Bod. Östman. — *Buga-råir* (= Båg-bössa) *L. O. K.*

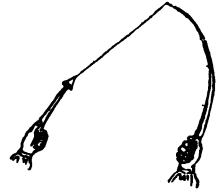
291. *Sprätt-båge.*

Begagnas af små-gossar och är utan kolf; men är det starkaste och äldsta slag af bågar. Bågen bör vara så styf att skytten rätt [!] och jemn kan draga opp den med högra handen till ögat, då han med vänstra handen fattat om bågens midt; och pilen bör vara så lång, att, då den med sitt tunna blad sitter mellan pek- och långfingret på högra handen, den med spetsen skall ligga just öfver vänstra handens tumme, då skytten med ögat sigtar långs efter pilen. Bågen bör vid skottet hållas lodrätt och jemnlångs med kroppen; men gossarna hålla den vanligen vågrätt. — De minsta gossarna hålla bågen åt sig och strängen från sig, dragande strängen in i stället för ut med en hake vid pilens hufvud; men detta är naturligtvis sämre, och ger pilen föga fart. Cath. Bod. Östman.

292. Släng-pil eller kast-pil.

Släng- eller kast-pilen är minst $1\frac{1}{2}$ aln lång med 2 tum bredt och mycket tunnt blad och hullingar vid spetsen; och kastas medelst ett slags piska, som kallas *Pil-sväipä*, hvilken består af ett 5, 6 kvarters långt, mjukt och segt skaft. — vanligen af rönn — och en ungefär lika lång snärt med knut på ändan. — Vid kastandet håller man pilen i det tunna bladet med vänstra handen, och snärten fästas med sin knut under pilens ena hulling, då *pil-sväipus* skaft spännes i svigtande bågform och hålles af högra handen; när skaftet är tillräckligt spännt, farer pilen af, och det med god fart om nemligen skaftet är bra svigtigt och styft. — Genom någon öfning kunna gossar sålunda skjuta rätt säkert till måls. — L. Kolmodin, Hellvi, Nils Lundgren, Digrans i Sundre, Ax. Byström, Othem, Gardell, Akeback.

— Vid kastandet håller man pilen i det tunna bladet med vänstra handen, och snärten fästas med sin knut under pilens ena hulling, då *pil-sväipus* skaft spännes i svigtande bågform och hålles af högra handen; när skaftet är tillräckligt spännt, farer pilen af, och det med god fart om nemligen skaftet är bra svigtigt och styft. — Genom någon öfning kunna gossar sålunda skjuta rätt säkert till måls. — L. Kolmodin, Hellvi, Nils Lundgren, Digrans i Sundre, Ax. Byström, Othem, Gardell, Akeback.

Släng-päjl (J. Lundgren, Wamlingbo). III. Guta-Ord, p. 9.

293. Blår-bössa.

Nöjet med *blår-bössan* består ej i att träffa ett mål, utan fast mera i glädjen af en dugtig smäll. — Den är ofta af *ful-bom* 6 eller 8 tum lång, rund och af omkring $1\frac{1}{2}$ tums genomsärning, samt genomborrad med ett lopp af ett mindre lillfingers groflek. Medelst en laddstock, som nederst är lindad hårdt med tråd, och ungefär fyller Blårbössans lopp, indrivnes först en blå-röpp, så att den blir sittande i yttersta mynningen; derefter har man en annan dylik *prupp* färdig, hvilken, sedan den blifvit behörigen i munnen vätt och man blåst in i bössan, pluggas in i öfre mynningen medelst laddstocken: nu sättes denna sednare emot bröstet och tryckes sålunda allt djupare in, då den förre proppen med en dugtig smäll flyger ut. — Man skjuter vanligen rakt upp i vädret; och gossen följer noga med ögat den utfarande proppen, dels för att få gagna sig öfver huru högt han går, dels för att vid dess fallande åter få reda på den samma, för att nästa gång begagnas såsom pådrifvare i Blårbössan. — Man brukar stundom äfven våta pappersproppar. — L. O. K.

Nöjet med *blår-bössan* består ej i att träffa ett mål, utan fast mera i glädjen af en dugtig smäll. — Den är ofta af *ful-bom* 6 eller 8 tum lång, rund och af omkring $1\frac{1}{2}$ tums genomsärning, samt genomborrad med ett lopp af ett mindre lillfingers groflek. Medelst en laddstock, som nederst är lindad hårdt med tråd, och ungefär fyller Blårbössans lopp, indrivnes först en blå-röpp, så att den blir sittande i yttersta mynningen; derefter har man en annan dylik *prupp* färdig, hvilken, sedan den blifvit behörigen i munnen vätt och man blåst in i bössan, pluggas in i öfre mynningen medelst laddstocken: nu sättes denna sednare emot bröstet och tryckes sålunda allt djupare in, då den förre proppen med en dugtig smäll flyger ut. — Man skjuter vanligen rakt upp i vädret; och gossen följer noga med ögat den utfarande proppen, dels för att få gagna sig öfver huru högt han går, dels för att vid dess fallande åter få reda på den samma, för att nästa gång begagnas såsom pådrifvare i Blårbössan. — Man brukar stundom äfven våta pappersproppar. — L. O. K.

294. *Rof-bössa.*

Glädjen med denna är ock egentligen blott smällen. Rofbössan består blott af en gås-penna, hvilken man väljer så stor och grof som möjligt; och kulorna får man till densamma dermed att man trycker Rofbössans mynning in i en skifva af en rofva eller ock potatis, hvaraf bössan ock kallas potatis-bössa. — Den ena proppen eller skottet drifves ut efter det andra af en liten ladd-stock, som är gjord af en pinne och har ett skaft såsom laddstocken till Blårbössan. — Cath. Bod. Östman. — (*Pär-skjautå* = egentligen potatis-bössa) J. Lundgren.

295. *Smällar eller att smälla med papperkråka.*

Man viker ihop ett större eller mindre papper eller en papperskråka, håller den i en[a] hörnet med handen och slänger till, då en eller begge af de invikna *klaffarna* slå ut med en smäll, som blir mindre och skarpare om papperet är litet, och större och dofvare om det är stort eller ett kardus-pappers ark. — När begge klaffarna på engång slå ut eller tätt efter hvarandra, blir smällen så mycket ståtligare. — Brukas mäst då man *leker häst, rider saltsäck, leker exercis* eller *slåss emot sjörofvare*. —

296. *Nyckel-bössa.*

Att använda nyckelbössa har för Gossar den största lockelse, derför att det för det första är farligt, således ock vanligen af föräldrar och Lärare förbjudet, och ej mindre derför att detta vapen är mäst egentligt och mera än pilbågar, *Smällar, Rof-bössor*, m. m. liknar verkliga krigsvapen. — Göres af de största gamla port-nycklar, på hvilka man närmast öglan filar en öppning till fänghål. När man då skaffat sig sprängkrut, laddas nyckelbössan ordentligt med papper eller blå till förladdning. Vanligen filas nyckeln halfva ögla bort och det öfriga nedgräfvnes i ett slags lavette, då det skall vara kanoner; eller ock i en sorts kolf, då det skall föreställa muskott eller pistol. — Dermed kanoneras och puffas förfärligt vid alla de Gossarnas många lekar som förebilda krig och strider; och sällan slutas det blott med brända fingrar och svedda ögonbryn, ty vanligen går man i stridens hetta sin fiende nära på lifvet, eller är man vid piecernas affyring oförsigtig och burdus som riktiga — — — pojkar! — Cath. Bod. Östman. — L. O. K.

297. Pappers-drakar.

Dessa flygande vidunder göras af papper som är utspändt och klistradt på en aflång bågformig ram, har ett snöre mellan begge sina aflägsnaste ändar och slutligen en [!] mycket starkt snöre som utgör svansen med sin ifästade sten till motvigt under flygten. För öfrigt är hela draken och isynnerhet svansen fullsatt med pappersfransar och -bitar, som fladdra kring under hans flygt, och dertill är han ofta grant utmålad. *Draken* uppsläppes i dugtigt stormväder, och ställes medelst det nyssnämnda snöret, som är på sjelfva figuren så, att vädret någorlunda jemt lyfter under honom: men nu fordras det en lång och säker fånglina när draken far opp, hvilken man firar ut allt mer, och slutligen med en pinne fäster i marken, då *Draken* sålunda blir i flygten stående midt i luften. — Men skulle detta ankartåg rycka sig löst eller brista, då mister antingen *Draken* jemnvigten och faller snart till marken, eller om svansen ändock uppehåller ballancen, far den af i skarpa skyn och försvinner för den bedröfvade ägaren. — Brukade någon gång uppsändas i Norder-Grafvarna eller på Öster-by-rum; men äro ej allmänna bland ungdomen här. —

298. Fluga.

Göres af ett slags papperstrut, som hopviken i fyra delar stickes in uti en korsklufven $1/2$ alns eller $3/4$ alns lång pinne, som i motsatta och främsta ändan har en grof nål. — Gossen fattar en *Fluga* med handen midt på pinnen, och kastar den framåt ganska säkert mot målet på en vägg eller så, styrd genom luften af de utstående pappershörnen, som bestämma *Flugans* riktning. — L. O. K.

299. Att göra en råtta.

Man lade ihop en näsduk och sammanrullade den på ett visst sätt, så att slutligen tvenne yttersta hörnen stucko ut, ett på hvarje ända af sjelfva rått-kroppen: det ena hörnet fästades med en knappnål tillsammans att bilda hufvud med öronen, och det andra hopvreds ytterligare för att bilda svansen. När kräket då var hoptrolladt, lade man det i den ena handen, och betäcktes det med den andra, hvarpå man med de

dolda fingerändarna gaf det lif och rörelse, samt härmade derunder i hemlighet dess pip —; allt till stor glädje och förskräckelse för små barn. — Cath. Bod. Östman.

300. *Spring-Gås.*

Göres af Gåsbröst-benet, och derigenom att man fäster ett dubbelt och starkt snöre mellan de två stora hålen bak i benet, uti hvilket snöre man sätter en pinne som genom snodden vrides från benet; men denna pinne fästas det oakadt med en beckkluns fast oppe under främre delen af gåsbröstbenet och i dess midt. — När *Spring-gåsen* är sålunda ställd — med pinnen i becket fästad oppe under bröstbenet — och så stått en stund, släpper pinnen becket — som jemt och nätt skall hålla fast den —, då spring-gåsen, drifven af snoddens kraft på pinnen, springer eller sprättas högt i vädret — — — alldeles som den vore lefvande, kantänka! —

301. *Käpp-häst.*

Små-gossar pläga klifva grensle öfver en käpp, hvilken barn-fantasi, lätt förgätande de egna benens verksamhet dervid, kallas *käpp-häst*. Men, därför att käpphästen skall hafva något som påminner, om ej om en häst, åtminstone om ett djur, brukar gossarna på käppens öfra ända träda ett krokigt bagge-horn — då likheten med en verklig häst blir alldeles förvillande! Man brukar stundom hafva ett snöre om käppen som skall föreställa tyglar, och dessutom en grann piska i handen; och så bär det af under mycket smackande, pto! och hvisslande åt den ostyrige hästen som gnäggjar och frustar, stegrar sig och skrapar otåligt med foten i marken, då det ständigt och högtidligt smälles med piskan. — Cath. Bod. Östman. — L. O. K.

302. *Skugg-spel.*

Härtill fordrades först en stor ram, öfverspänd med oljadt papper, så en mängd div. figurer eller *gubbar*, vanligen utklippta af Tyska bodtaflor, i form af ark, som köptes i bodarna. Dessa figurer voro sedan klistrade med tjockare papper och hade underst en fastlackad pinne, hvarmedelst de under representationen fördes bakom ramen. — Ibland

voro dessa spektakel eller *skuggspel* mera sammansatta: så kunde de föreställa qvarnar som riktigt gingo kring, soldater som med pistoler skjöto på hvarandra, hvarvid man puffade med några krutkorn, nikt eller itänd blå. Åter förestälde skuggspelet ett hus, hvaruti folk gingo ut och in, helsade på hvar andra och handlade; stundom en Jägare som skjöt fogeln ned ur en trädtopp; ibland en helt landskap, då det blixtrade öfver träden — medelst nikt — och åskade, som gjordes genom att bugta fram och tillbaka en bläckskifva eller ock bara genom att slamra på kakelugnsdörrarna — en annan gång, seglande skepp; — Wid allt detta voro alla fasta föremål, såsom träd, hus, qvarnar, m. m. fästade, så länge akten varade, vid ramen; men alla rörliga föremål såsom soldater, kärringar, skepp, o. s. v. fördes af theaterdirektörerna bakom ramen medelst de vidhäftade pinnarna. Qvarnarna rördes med trådar, armen på soldater, som drack ur sitt glas; dermed nedryktes vid skottet fogeln ur trädet, m. m. eller dessa föreställningar och nöjet dervid bestod ej blott i att se och beskåda; nej, det var alltid verkliga talpiecer som gåfvos: de af gossarna som voro theaterdirectörer eller actörer och förde figurerna medelst pinnarna, underhöllo med härmande röster samtalet eller dialogen, hvarom man förut öfverenskommit. — Men dessa nöjen voro dels så roande, men ock så dyra att anordna, medelst färgor, nikt, taflor och annat, att man hoppades kunna tilldraga sig publikens — d. v. s. af skolgossar — uppmärksamhet och uppmuntran, n. b. mot skälig betalning. Sålunda sålde man riktiga små billetter med lack på för 3 styfver, en gosse stod vid dörren att ta' mot billetterna, och åskådarna fingo sig anvista platser på stolar, så långt rummet medgaf. Men antingen i dörren till ett annat rum eller ock i en[a] ändan af kammaren, stod ett bord och derpå ramen med några ljus bakom; och allt detta var på det nogaste tilltäppt med uppspikade täcken, aflyftade dörrar, o. d. m.; samt var ridåen en duk, som hängde framför den oljade pappersramen. — När nu publiken var samlad, hvisslade Theater-direktören i sin nyckel, duken togs bort, då det först blef ljust i det kolmörka rummet, och herligheten blef synlig. Under lifligaste deltagande följde åskådarne spektaklet, skrattade och applåderade; men när ridåen mellan hvarje ny föreställning gick ner och rummet således blef kol-mörkt, behöfdes det alltid ett par pålitliga och handfasta kamrater att närmast ramen och de sväfvande förhängena, hålla styr på den otåliga och stojande pojk-publiken, och afvärja allt närmande eller nedrifvande af theaterns ömtåliga ställningar och förhållanden. — Då kunde någon gång hela spektakel-nöjet slutas med all-

mänt tumult och bellum omnium inter omnes, och att slutligen de rasande Theaterföreståndarna med hugg och slag drefvo publiken på dörr, och särskildt mörbultade de pojkar, som mindre troende, eller tillfredsställda af illusionen, gått dit enkom att hvissla ut alltsammans och förstöra glädjen. — Men slika missdådare fingo ej heller »vara med» vid nästa representation. —

303. *Sömn-stickor.*

Gossarna gjorde *sömn-stickor* af små stickor, som man halft knäckte af och satte på ögonlocken, derför att, när dessa af sömnen höllo på att slutas, sömn-stickorna skulle af ögonlockets tilltryckning knipa till, fördrifva Jon Blund och väcka sofvarne. — Man kunde någon gång lyckas få sätta sömnstickor på någon enfaldig kamrat, som ej kände knepet förut; men vanligen gjorde man det på sig sjelf för roskull. — Cath. Bod. Östman. — (*Sväm-stikkur*) A. Östman. L. O. K.

304. *Bakade Hjortar.*

Utom Julträdet, Kindken Jes', Julbocken och alla *gåttar* och välfägnad som östes öfver barnen vid Jul, voro isynnerhet en afbildning i kaka som kallades *Hjortar* för dem af högsta värde och till största fröjd. — Dessa *Hjortar* voro dessbättre mycket lätta att ta' fatt, ty de voro mycket stormagade och hade korta ben, hvilka dessutom voro hopflätade, och dertill yfviga flätade horn, och försedda med tjocka hufvuden — en särdeles god egenskap alldenstund de bestodo af kaka — och ögon af korinter. — Man gjorde med dem som katten gör med råttan: lekte med dem en stund och åt slutligen opp dem. — (m. m., såsom Grisar, Hjertan, Stjernor, Foglar, Kattor, hästar, o. s. v.) —

LEKAR OCH RAMSOR FÖR SMÅBARN

---

305 A. *Lek för små barn.*

- »Dar sat en fågel (Dervid håller man fingret på Barnungens *panna*)
- »Dar stratt han pa (= sprang han fort) (Då håller man för *näsan*)
- »Dar kejk han in (= tittade in) (Då håller man i *ena näsborren*)
- »Dar skajt han in (= orenade sig) (Då håller man vid *andra näsborren*)
- »Dar putte han liten bit ust u kake (Då pekar man på munnen)
- »Dar in under gåimde han sig!» (Då pekar man på hakan). —

J. Löfbom.

305 B. *Lek med små barn.*

Man sätter fingret på barn-ungens panna och säger: »Der satt en fågel!» — på ögat: »der såg han in!» — På näsan: »der skafde han skinn!» — På munnen: »der putta han maten in!» — Och slutligen sätter man fingret under barnets haka i hals-gropen, kittlar det och utropar: »der kröp han in!» — J. Kalström.

306. *Barn-lek.*

»Klappa Kaka :/:

»Puss' i ugnen u baka!»

säger man då man håller ett litet barn på armen och hyssiar upp och ned med det. — O. Lⁿ Lannsa, Fårö.

307. *Lek med små barn.*

Man tager Barnet vackert i luggen och säger:

»Haren gick på Bondens åker —
»Nicke di buck, Nickedi-buck, nickedibuck, m. m.

och bockar så ner hufvudet för det i en viss takt: hvilket allt roar Barnungen. (Det upprepas flera gånger.) M. H. Lallér.

308. *Att stöta pippar.*

En skakande förlustelse som man gör med små barn: när barnungen sitter någonstädes, tager man den under begge armarna, lyfter det vackert opp, och stöter det sakta gång på gång med ändan mot sitt-stället. — Cath. Bod. Östman. L. O. K.

309. *Böita nasar* (byta näsa).

Två små barn fila näs-tipparna mot hvarandra: detta kallas att byta näsor. — Cajsa Bod. Östman. L. O. K.

310. *Barn-ramsa.*

Ro, ro, »gatu» fram
Båten jär af »böke» (bok)
Seglet är af kalvve-skin, n,
Masten är af pylse-pinn!

J. Löfbom.

311. *Barn-visa.*

»Läjle Lassen han gratur:
»Han har mista' säine fiske-batar.
»Grat inte, Läjle Lassen!
»Din baten star äj vassen
»Full mä' gäddar u karäusar (rudor).

J. Löfbom.